

Lagmandens Olai-tale 2025

Fru forkvinde,

*Beredte til kamp står hærene
tappert på slagmarken
Endnu hersker stilheden:
Caissas ånd maner dem frem til skæbnestunden.
Tænk dig godt om, gå varsomt frem:
Et træk, der én gang er gjort, kan aldrig ændres.*

Ordene tilhører skakspilleren og forfatteren Valdemar Poulsen, som i 1948 digtede et kvad til Tórshavns Skakklub.

Politik bliver ofte sammenlignet med skak. Jeg har selv både en søn og en svigerfar, som er ivrige skakspillere – og jeg synes, at sammenligningen er god.

Både i politik og i skak handler det om at gøre det, som er bedst for dit folk.

Både i politik og i skak findes der mange træk.

Og både i politik og i skak handler det om situationen her og nu – samtidig med at man må være fremsynet og tænke over, hvordan ens træk påvirker mulighederne længere fremme.

Kommentatorer bruger ofte skakmetaforen, når der sker taktiske manøvrer mellem personer og partier – eller mellem coalition og opposition. Vi politikere forsøger også ofte at sætte hinanden skakmat – og opfordre modstanderen til at lægge kongen ned.

Men lad mig gøre det helt klart: Vores hårdeste skakspil er mod omverdenen. Ikke mod hinanden. Derfor må vi være konkurrencedygtige på alle områder. Socialt. Kulturelt. Uddannelsesmæssigt. Økonomisk. Og erhvervsmæssigt.

På nogle områder klarer vi os rigtig godt. På andre har vi udfordringer og må finde de stærkeste træk.

Fru forkvinde,

I bogen om Helgi Dam Ziska fortæller han om de tanker, der kredsede rundt, mens han sad i det afgørende skakparti, hvor han blev stormester:

Oversættelse

Stol på din dømmekraft.

Slå dig ikke til tåls med remis mod en stærk modstander, hvis stillingen er gunstig.

Find hele tiden effektive og kreative træk.

Bevar disciplinen, men mist ikke viljen til at vinde.

Vær modig og tapper.

Alt sammen gode påmindelser, som kan bruges i politik såvel som i skak.

Vi må i fællesskab finde effektive og kreative træk, være modige og tapre. Lader vi stå til, er der fare for, at omverdenen langsomt tager vores folk, træk for træk.

Og den væsentligste årsag til, at udlandet tager vores folk, er uddannelse. Både fordi udvalget er større, og fordi studiemiljøet tiltrækker. Mange unge flytter til udlandet for at studere eller få en læreplads – og halvdelen vender ikke tilbage.

Skal vores unge vælge Færøerne til, er det derfor afgørende, at vi har gode, alsidige uddannelser og inspirerende rammer.

De erhvervsfaglige uddannelser er fremragende. Og kvalitetsmæssigt er universitetet konkurrencedygtigt. Niveauet er højt, kontakten til underviserne er tæt – og så har det noget, som andre ikke har: Det har sit afsæt i færøske forhold.

Men der er stadig ting, som skal forbedres.

For eksempel rammerne. Derfor planlægger vi at bygge en campus, så vores studerende kan samles ét sted. Hvor relationer kan knyttes, idéer kan opstå, og et levende studiemiljø kan spire.

Vi er i gang med projekteringen, og arbejdet begynder næste år. Bygningerne på Frælsið, som bliver en del af universitetet, bliver renoveret, og én bygning er allerede færdig.

Et andet træk for at blive mere konkurrencedygtige handler om studiestøtten. Studiestøtten på Færøerne er lavere end i Danmark, men næste sommer hæver vi den.

Og så er der holdningen til at studere på Færøerne.

Kringvarpið (red.: Færøernes nationale tv- og radiostation) interviewede for nylig Friðunn Bolstad Mortensen, som læser til lærer på universitetet. Hun sagde det så rammende:

– De taler om den store fraflytning, men samtidig spørger de os, hvornår vi rejser.

Oversættelse

Men fru forkvinde, hvis folket skal blive på Færøerne, må vi have boliger, der er til at få fat i. Uden folk taber vi skakspillet.

For at afhjælpe bolig manglen er målet, at vi i 2030 skal have 2.000 nye boliger.

Alle må løse udfordringen i fællesskab – både det offentlige og det private. Vi har givet Bústaðir (Færøernes offentlige boligselskab) tilladelse til at låne 350 millioner, og kommunerne får også en vigtig rolle. Vi har givet dem hjemmel til at oprette almennyttige boligselskaber sammen med Bústaðir, til at indføre bopælspligt i nye udstykninger og til at lægge afgifter på tomme huse.

Til efteråret går vi i gang med at omdanne kontorerne på Eirargarður til omkring 50 billige lejeboliger for unge, der studerer eller er i lære. Med tiden kan Eirargarður blive vores svar på Øresundskollegiet.

Og Bústaðir skal arbejde anderledes. Ikke flere dyre lejligheder, men billige boliger til unge, unge børnefamilier, enlige og ældre, der ønsker at flytte fra deres store huse.

I skak kan man foretage en rokade. Da flyttes konge og tårn samtidig, så begge står bedre.

Det samme skal, i overført betydning, være gældende for boligområdet. Ældre skal kunne flytte fra store huse til lejligheder, mens børnefamilierne kan flytte ind i husene. Sådan får begge generationer fordel af den nye situation.

De, der har det sværest på boligmarkedet, er de, der intet ejer og er nødt til at leje. De skal kunne få boligstøtte, som reguleres efter deres indkomst. Det vil forbedre den sociale balance på boligmarkedet. Det vil lette hverdagen for de, der har det sværest. Og det vil styrke muligheden for at bosætte sig på Færøerne. Landsstyret arbejder på at finde finansieringen, og forslaget vil blive fremsat for Lagtinget til efteråret.

En anden udfordring er, at huse og lejligheder bliver købt udelukkende med henblik på at blive lejet ud til turister – f.eks. på Airbnb. Til foråret vil vi fremlægge et forslag for Lagtinget, som skal regulere rammerne for korttidsudlejning, så det først og fremmest er de, der bor her, som får tag over hovedet. Også mennesker med særlige behov har ret til egen bolig. I øjeblikket er to byggeprojekter i gang. Det ene er i Tórshavn og skal rumme 24 personer med autisme; det andet er på Vágar til 18 personer med psykiske og sociale udfordringer. Begge projekter forventes færdige i 2027.

På ”Á Mýrini”, i ”Kvíggjartún” og i ”Reynstún” (red.: sociale bofællesskaber/boenheder mv.) er folk allerede flyttet ind og trives rigtig godt. Snart vil vi forberede nybyggeri i Eysturkommunen, samtidig med at vi løbende opdaterer og forbedrer eksisterende botilbud.

Fru forkvinde,

Oversættelse

»Du er en brik i skakspillet, hvor pengene flytter folk,« synger Kári P i et digt af Hanus Kamban. Hvis du har mange penge, fylder de lidt – men har du få penge, fylder de meget. Og det høje omkostningsniveau rammer vores lavtlønnede hårdest.

Vi må derfor generelt gøre det nemmere at leve her og sikre et mere lige samfund.

Som det er nu, øges længabet mellem højt- og lavtlønnede konstant. Og det vil det fortsætte med at gøre, så længe vi giver procentvise lønstigninger. Den model giver jo os med høj løn forholdsmæssigt flere penge hver måned.

Derfor vil landsstyret som udgangspunkt ændre forhandlingsmodellen ved de kommende lønforhandlinger til efteråret. Så vi i højere grad forhandler om kroner frem for om procenter.

Det er også for at gøre det nemmere at leve på Færøerne, at vi:

- har sænket skatten for lav- og mellemindkomstgrupper.
- har givet et lønløft.
- har hævet udbetalingen og vil sænke bidraget til arbejdsløshedsforsikringen.
- Derfor arbejder vi videre med at forkorte arbejdsugen.
- Og derfor vil vi til efteråret fremlægge forslag for Lagtinget om at fjerne moms på eksempelvis grøntsager, bleer og andre udvalgte dagligvarer. Det vil gøre en forskel – især for børnefamilier.

Ændringerne i barselsloven vil også komme børnefamilierne til gode.

Loftet for barselsdagpenge er blevet hævet fra 25.000 til 30.000 kroner, og fremover vil det blive reguleret årligt, så det følger den generelle lønudvikling.

Rettighederne er også blevet styrket for enlige forældre, selvstændige erhvervsdrivende – og forældre, der adopterer, får for tidligt fødte børn eller tvillinger og flerlinger.

For at skabe en blidere overgang tilbage til arbejdslivet, lægger vi op til, at forældre skal kunne strække barselsdagpengene over en længere periode.

Forslaget bliver fremsat for Lagtinget til foråret.

Alt dette vil stille vores børnefamilier – og dermed os alle – i en væsentligt bedre situation.

Fru forkvinde,

Når man spiller skak, har det stor betydning at få en god åbning. Utallige skakbøger er skrevet om forskellige åbningsspil, og hvordan de påvirker ens muligheder senere i spillet.

Oversættelse

Det samme gælder os mennesker. Hvis vi får en god start med en god, tryk barndom, øger det vores muligheder, når vi vokser op.

Netop det er formålet med den nye børnelov, som nu er godt på vej. Alle børn og unge på Færøerne er blevet inddraget i processen.

Et resultat af børneprojektet er forsøget med en koordinator i Vágur, der fungerer som bindeled mellem forskellige instanser, så ingen børn falder igennem systemet – fra vuggestue og ind i skolen. Tilbagemeldingerne har været meget positive.

Også skolerne skal sikre børnene den bedste start.

Derfor vil skolen i Trøðni få et heldagstilbud, så de børn, der har behov for det, bliver bedre støttet og undgår forstyrrende skift i løbet af dagen.

I folkeskolen har vi gennemført mange ændringer, som gavner både elever og lærere. Og de første erfaringer med at forkorte skoledagen og revidere time- og fagfordelingen er positive.

Tre skoler, som nu genåbner med markant bedre faciliteter, er Husholdningsskolen i Klaksvík, Gymnasiet i Kambsdalur og Rásin i Saltangará.

Og så skal børnene have godt færøsk online-materiale. Kringvarp Føroya er den klart største producent, og vi planlægger at afsætte midler, så børnene fremover får lettere adgang til færøsk materiale for børn.

Efter åbningsspillet i skak kommer midtspillet.

Og fru forkvinde, dér er det afgørende at bevare overblikket – også under pres. At holde sig til planen, kende sine prioriteter og forudse, hvad der vil ske, så man ikke bliver overrumplet og taber stort på små fejl.

På samme måde må vi også i politik hele tiden bevare overblikket. Vi må forudse, hvad der kommer og have styr på rækkefølge og prioriteringer. På indtægter og udgifter.

Derfor er alle de politiske forpersoner enige om, at vi må tilpasse den offentlige struktur. Vi må reformere, omstrukturere og sammenlægge enheder. Få mere ud af hver krone.

Derfor var der også bred enighed om at pålægge opdrætsindustrien højere afgifter, og derfor var det også rimeligt at øge fangstafgifterne inden for pelagisk fiskeri.

Men vi må også foretage andre træk.

Oversættelse

Hvis vi skal være fremsynede og sikre den økonomiske konkurrencedygtighed på langt sigt, er vi nødt til at hæve pensionsalderen. Sammenlignet med 1985 lever vi i dag i gennemsnit 4–5 år længere.

Det er godt, at gennemsnitslevealderen fortsætter med at stige.

Men det betyder, at vi modtager pension i stadig flere år, og at vi bliver flere ældre – samtidig med at der bliver stadig færre til at betale. Det hænger ikke sammen.

Og ændringerne træder først i kraft i 2035. Da vil de blive indført gradvist og med dispensationer. For eksempel vil de, der har arbejdet fra en ung alder, kunne gå på pension før den almindelige pensionsalder. I øjeblikket er vi i dialog med fagforeningerne om, hvordan ordningen kan se ud. Sagen forventes at blive fremlagt igen for Lagtinget senere i år.

Fru forkvinde,

Hvis du spiller skak med snilde, kan du måske få en bonde frem til modstanderens baglinje. Så kan du bytte bonden med en anden brik – oftest en dronning. Du bytter altså en mindre værdi ud med en større.

Netop det er erhvervslivet så fermt til. De leverer ydelser, der gør det bedre at bo her. De skaber spændende job, som tiltrækker folk. De øger værdien af vores ressourcer. De forvandler bønder til dronninger.

Og fru forkvinde – mange færøske virksomheder tæller blandt verdens førende på deres felt.

Vi har en IT-branche, teknologiproduktion og håndværk i verdensklasse. Vi har en fremragende luftfarts- og shippingsektor. Vi bygger skibe og undersøiske tunneler, som andre misunder os, og vi har restauranter, der får folk til at rejse til Færøerne.

Og vi bør styrke de små erhvervsdrivende og iværksætterne. De skaber mangfoldighed og muligheder, og med tiden kan de skabe vigtige indtægter.

Virksomheder, som i dag rykker som bønder, kan om få år rykke som dronninger.

Derfor ønsker vi at give de små erhvervsdrivende bedre vilkår. For eksempel ved at refundere en stor del af lønudgifterne, hvis en medarbejder bliver langtidssyg.

Derfor giver vi dem også adgang til risikovillig kapital gennem Framtak (red.: Færøernes erhvervsudviklingsfond). Hvis små virksomheder får mulighed for at forske og udvikle deres produkter og tjenester, kan de nå langt.

Oversættelse

Lagtinget har vedtaget en ny landbrugspolitik, så vi bliver mere selvforsynende med lokalt producerede fødevarer.

I turismebranchen oversteg omsætningen sidste år for første gang en milliard kroner.

Turismen skaber arbejdspladser, tilbud og muligheder, også for os færinger, men det er samtidig den branche, der har størst indvirkning på hverdagen. Derfor skal den være miljømæssigt, økonomisk og socialt bæredygtig.

Den nye lov om bæredygtig turisme er så småt begyndt at få effekt.

Og i fiskeriet har bæredygtighed ligeledes afgørende betydning. Derfor indgik vi en aftale med Storbritannien om makrel – og med Storbritannien og Norge om sild. Selv om kvoterne er reduceret, får vi langt mere for hvert kilo. Først og fremmest fordi vi nu kan fiske, når kvaliteten er bedst.

For også at sikre bæredygtigt fiskeri omkring Færøerne, er antallet af fiskedage for kystflåden blevet reduceret. Ikke desto mindre har fiskeriet i foråret været bedre end de foregående år – og priserne er høje.

Selv om det går trægt, arbejder vi uafbrudt på at sikre Færøerne bedre markedsadgang – og der er to gennembrud.

I foråret indgik vi en aftale med Kina, så fisk, fiskeolie og fiskemel nu kan eksporteres til dette store marked.

Og i juni lykkedes det endelig – efter mange år – at få markedsadgang til Brasilien. Brasilien er storimportør af saltfisk og kan blive et vigtigt marked for færøske virksomheder.

Alle parter er også enige om, at opdrætsindustrien skal være bæredygtig.

Vi arbejder løbende på at opdatere reglerne med den nyeste viden, for der følger stort ansvar med et stort erhverv. For at sikre konkurrenceevne skal lovgivning og rammer for opdrætserhvervet være velfungerende og gennemskuelige.

Selv om laksepriserne i øjeblikket er lave, står opdrætserhvervet stærkt.

Fru forkvinde,

I skak spiller man under tidspres. Uret tikker, mens du skal tage bestik af situationen og samtidig overveje konsekvenserne af dine træk længere fremme. Ud af alle muligheder skal du vælge den bedste. Alt imens tiden løber fra dig.

Oversættelse

Uret tikker også for naturen.

Vi overforbruger i øjeblikket i en sådan grad, at hvis vi intet gør, vil vi i 2050 bruge tre gange så mange naturressourcer, som verden kan skabe.

Vi må genbruge og genanvende mest muligt. Den nye affaldsbekendtgørelse, som forventes ved årsskiftet, skal understøtte denne omstilling.

De 25 initiativer i energi- og klimapolitikken er også en del af det. 18 af dem er allerede sat i værk.

Og den færøske CO₂-udledning faldt med omkring seks procent i 2024 – samtidig med, at vi havde en relativt stor økonomisk vækst. Men vi har fortsat brug for flere tiltag, der kan reducere udledningen, så kommende generationer får det bedst mulige udgangspunkt.

Koalitionen ønsker derfor at fastsætte bindende, langsigtede mål, og klimaloven kommer i efteråret.

Elprisen skal være lav, når der bruges lidt olie, og højere, når der bruges meget olie. Sammen med SEV (red.: Færøernes fælleskommunale el-selskab) arbejder vi på konkurrencedygtige prissystemer, så energikrævende virksomheder kan skifte fra olie til el. Det skal også i højere grad kunne betale sig at installere solceller på tagene og udnytte solenergi.

Og naturligvis skal alle offentlige bygninger omlægge fra forurenende olie. Ved årets udgang har vi skiftet til grøn energiforsyning i cirka 35 bygninger.

Vi må også beskytte den sårbare færøske natur, når vi importerer. Derfor udarbejder vi nu en bekendtgørelse, så visse planter og organismer bliver forbudte at indføre.

Fru forkvinde,

Konge, dronning, tårn, løber, springer, bonde. I skak har hver brik sin egen måde at bevæge sig på. Men sammen kæmper de for et fælles mål, og de beskytter hinanden, når det gælder. Mangfoldighed er den største styrke.

Netop denne solidaritet er fundamentet for vores velfærdstjenester. Vi hjælper hinanden, når det er nødvendigt. For i løbet af livet får vi alle brug for hjælp.

I sommer trådte loven om organisering af sundhedstjenester i nærområdet i kraft. Reformen vil især gavne ældre, personer med kroniske sygdomme og mennesker med særlige behov.

Nu hvor landet bliver inddelt i sundhedsområder, bliver det også lettere at vælge læge – herunder at vælge mellem mandlige og kvindelige praktiserende læger.

Næste skridt er at knytte praktiserende læger tættere til de enkelte pleje- og alderdomshjem.

Oversættelse

Sygehusvæsenet er nu blevet et universitetshospital. Fordelene ved dette er mange, eksempelvis forventer vi, at flere vil forske i færøske forhold. Desværre skiller vi os ud, når det gælder arvelige sygdomme.

Vi arbejder derfor på, at par skal kunne testes for at se, om de bærer bestemte dødelige, arvelige sygdomme, som ikke kan behandles, og som forekommer relativt hyppigt på Færøerne.

Derudover skal nyfødte fremover screenes for visse arvelige sygdomme, som kan behandles, og som er mere almindelige på Færøerne end i andre lande. Dette træder i kraft den 1. oktober i år.

Som noget nyt vil en udredningsenhed tage hånd om personer med mistanke om kræft. Både ventetid, behandling og service skal kunne måle sig med nabolandene.

Og den første nationale sundhedspolitik er ved at være klar. Det færøske sundhedsvæsen skal være på niveau med verdens bedste.

Den offentlige velfærd skal også være i verdensklasse.

Det kræver bedre samarbejde mellem land og kommuner på alle områder. Sammen med kommunerne arbejder vi på at overføre dagtilbud og aflastning til kommunalt regi, så ingen falder mellem to stole.

Godtgørelsen for at passe hjælpeløse personer skal revideres, og førtidspensionister skal have et pensionstillæg, når de når pensionsalderen.

For at dække behovet for arbejdskraft vil vi yde løn under uddannelse på Heilsuskúli Føroya (red.: Færøernes Sundhedskole, der uddanner SOSU-assistenter og -hjælpere samt pædagogmedhjælpere). Forslaget blev enstemmigt vedtaget, og forhåbentlig finder kommuner og fagforeninger en god løsning, så ordningen kan træde i kraft hurtigst muligt.

Fru forkvinde,

Noget af det første, en skakspiller lærer, er at tage ansvar for sine handlinger. Også når det ikke går, som man håber. Og på det seneste har ikke alle træk været som forventede. Det måtte vi erkende, da forslaget om at forberede og udbyde Suðuroytunnelen endte med at blive sendt tilbage i udvalget.

Mister du brikkerne, taber du partiet. Suðuroy har i de sidste 40 år mistet mange indbyggere og risikerer at tabe, hvis vi ikke foretager afgørende træk.

Vi har taget ansvar. Vi tænker os godt om og går forsigtigt frem. Vi husker på, at et træk i skak aldrig kan gøres om. Vi undersøger nu flere muligheder, før vi rykker.

Jeg tror og håber på en bred aftale, når vi fremlægger forslaget igen til efteråret. At vi står sammen.

Oversættelse

Vi stod sammen om Fámjintunnelen, som nu er åbnet, om Dalurtunnelen, som forventes at åbne i år og om Tjørnuvíktunnelen, hvor arbejdet forhåbentlig begynder næste år.

Kystfartsflåden skal fornyes, og to skibe er færdigprojekterede. Det ene skal sejle til Kalsoy og forventes udbudt i år – det andet til Svínoy og Fugloy.

Fru forkvinde,

*"Skakbrættet står stadig på Nakkur (red.: fjeld på Færøerne).
Fjeldstierne blev trådt i århundreder, før vi nåede frem," synger Frændur.*

Og det er de færøske fjelde og fjorde, som har formet den kultur, der i århundreder har bundet os sammen og styrket vores identitet. Som har gjort os til færinges.

Kulturen er fundamentet under det hele; den er selve skakbrættet, som folket står på. Men også på det kulturelle område spiller vi skak mod hele verden.

Derfor skal vi styrke den færøske kultur.

Vi genopretter Kulturfonden, så den kan følge med tiden og fortsat løfte det færøske kulturliv.

Vi styrker aktiviteterne hos Tjóðpallur Føroya (red.: Det Færøske Nationalteater) og Føroya Symfoniorkestur (red.: Færøernes Symfoniorkester). Vi opfører et nyt magasin til Tjóðsavnið (red.: Færøernes Nationalmuseum), og Listasavn Føroya (red.: Færøernes Kunstmuseum) bliver ombygget.

Der kommer for alvor gang i Koltur-projektet, som – når det står færdigt – både vil være et center for naturvidenskabelig forskning og et sted, hvor skolebørn kan besøge øen og styrke deres bevidsthed om den færøske natur.

For få år siden havde alle børn på Færøerne det samme sproglige udgangspunkt. Sådan er det ikke længere. Vi har haft stor tilflytning de seneste år, og der bor nu mennesker fra over 100 lande her.

Når man spiller skak, er det almindeligt at analysere andres spil for at lære af dem. Både af det, der gik godt, og af det, der gik galt. På samme måde kan vi lære af vores nabolande, når det handler om tilflytning.

Tilflytningen bidrager til at dække behovet for arbejdskraft og beriger samfundet med nytænkning og innovation.

På den anden side belaster den især daginstitutioner og skoler, fordi så mange børn ikke kan færøsk. Kulturelle forskelle og manglende sprogkundskaber fører ofte til vanskelige situationer.

Oversættelse

I efteråret 2023 ændrede vi indkomstgrænsen for udenlandske arbejdstagere, som ønsker at tage deres familie med til Færøerne.

Det har markant dæmpet tilflytningen af medfølgende familiemedlemmer.

Men vi skal tage os godt af dem, der allerede er kommet. Derfor er den første færøske integrationslov nu trådt i kraft. Formålet er, at tilflyttere kan udnytte deres kompetencer, blive økonomisk selvhjulpne og deltage i samfundet på lige fod med os andre.

Fru forkvinde,

For 55 år siden – i 1970 – opnåede Færøerne for første gang anerkendelse som selvstændig idrætsnation. Det skete, da Skakforbundet blev optaget som medlem af den internationale skakorganisation. Samme år deltog Færøerne i Skak Olympiaden.

Meget er sket siden. I dag har vi en stormester og flere internationale mestre. Det færøske flag ses ofte på sejrsskamlene, både ved Ø-legene, ved EM- og VM-turneringer og ved de Paralympiske Lege.

U21-håndboldlandsholdet er det tredjebedste i verden. Det er ikke en fjern tanke, at Færøerne kan spille sig til OL. Men som det er nu, forhindrer den forfatningsretlige stilling os i at få adgang.

Den stiller også hindringer i vejen på andre områder.

Vi har brug for flere udenrigspolitiske beføjelser, så vi kan opnå internationale medlemskaber. Det er blandt andet nødvendigt, hvis vi skal sikre erhvervslivet konkurrencedygtig markedsadgang.

Samarbejdet med den danske regering er godt, og det ønsker vi at bevare. Men den nuværende ordning er en hindring. Det synes alle partier at være enige om.

Vi må selv sidde med ved bordet og flytte vores udenrigspolitiske brikker. I denne forbindelse kan vi derfor ikke nøjes med remis.

I 2023 sagde Danmarks statsminister i sin åbningstale, at vi skal have et ligeværdigt samarbejde mellem tre folk, tre lande og tre nationer.

I 2012 sagde Kaj Leo Holm Johannesen, lagmand og formand for Sambandsflokkurin, at han drømte om et fællesskab af riger med tre selvstændige lande. At enhver ordning må tilpasses tiden.

Jeg er fuldstændig enig.

Oversættelse

I skak gælder en grundregel, at hvis du rører en brik, skal du flytte den. I overført betydning har begge parter – både Færøerne og Danmark – nu rørt brikken. Tiden er moden til at tage det næste træk.

Men det kræver, at vi på Færøerne står sammen.

Fru forkvinde,

Beredte til kamp står hærene tappert på slagmarken, skrev digteren.

Denne samme linje beskriver også verdenssituationen godt. For konflikterne er mange. Om territorier, tro, told og penge.

Situationen er bekymrende. Usikker.

USA's toldkrig kan få store konsekvenser for Færøerne, for vi eksporterer stort set alt det, vi producerer, og importerer stort set alt det, vi forbruger.

Men vi har kun kontrol over vores egne træk. Vi bestemmer ikke, hvordan andre spiller. Men vi følger nøje med og gør det, vi kan, for at være bedst muligt forberedt.

Andre kamparenaer ses i form af vedvarende polarisering og krig.

Ukraine kæmper for territorium, demokrati, frihed – og for hele Europa. Færøerne støtter Ukraine med nødhjælp. Vi har taget imod flygtninge, og til efteråret planlægger vi at levere hurtiggående både til Ukraine.

Alle sanktioner, som EU har indført mod Rusland i forbindelse med krigen i Ukraine, gælder også for os.

EU og Norge har for nylig indført tiltag mod to russiske rederier, som også ejer skibe, der fisker ved Færøerne. Ikke på grund af krigen i Ukraine, men fordi der er grunde til at antage, at deres skibe deltager i mistænkelige aktiviteter. Landsstyret vil inden længe bede Lagtinget om at udvide de eksisterende hjemler, så Færøerne kan implementere disse tiltag.

Og i Gaza er situationen frygtelig. Landsstyret støtter fuldt ud den erklæring, som 30 lande underskrev i sidste uge om omgående at stoppe krigen i Gaza.

Fru forkvinde,

Oversættelse

For knap 100 år siden samledes en stor menneskemængde til Olai og overværede et skakspil med levende brikker i Gundadalur. Spejdere var klædt ud som skakbrikker, og omkring 600 mennesker fulgte med.

Blandt spillerne var Andrias Ziska, oldefar til Helgi Dam Ziska.

Selvom Andrias Ziska dengang ikke vidste, at han ville blive oldefar til Færøernes første stormester, viser det, at det, vi gør i samtiden, kan få afgørende betydning for fremtiden.

En generation kan bane vejen for, at en anden bliver stormester.

Vi spiller ikke længere skak med levende mennesker til Olai. Men vi er hver dag i et intenst skakspil om vores levende folk.

Ikke med hinanden. Men med verden.

Derfor må vi være konkurrencedygtige på alle områder. Vi må i fællesskab foretage de rigtige træk – og have både nutiden og fremtiden for øje.

Jeg vil gerne vende tilbage til noget af det, som Helgi Dam Ziska tænkte på, da han sad i sit vigtigste skakparti:

Stol på din dømmekraft.

Slå dig ikke til tåls med remis mod en stærk modstander, hvis stillingen er gunstig.

Find hele tiden effektive og kreative træk.

Kære lagtingsmedlemmer,

Uret er stillet, og brikkerne er sat.

Må vi i fællesskab finde de stærkeste træk i det kommende lagtingsår.

Glædelig Olai,

Gud velsigne Færøerne.